

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

השתמשות בכלאים

(י"ד ב') (שנינו) משלחין כלים, בין תפורין בין שאינן תפורין, ואף על פי שיש בהן כלאים, והן לצורך המועד. בשלמא תפורין חזו למלבוש. שאין תפורין נמי חזו לכסויי. אלא כלאים למאי חזו? וכי תימא חזו למימך (לכפול) תותיה, והתניא: "לא יעלה עֲלֶיךָ"¹, אבל אתה יכול להציעו תחתך (מדין תורה). אבל אמרו חכמים: אסור לעשות כן, שמא תכרך לו נימא על בשרו! וכי תימא דמפסיק מידי ביני ביני, והאמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי יוסי בן שאול אמר רבי משום קהלא קדישא דבירושלים: אפילו עשר מצעות זו על גבי זו וכלאים תחתיהן, אסור לישן עליהם! אלא בוילון. והאמר עולא: מפני מה אמרו וילון טמא,² מפני שהשמש מתחמם כנגדו!³ (ט"ו א') אלא בקשין (בגדים קשים שאינם מחממים, מותר לישב עליהם), וכי הא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע: האי נמטא גמדא (לבד קשה) דנרש, שריא (לישיבה, שאינו מחמם). אמר רב פפא: ערדלין,⁴ אין בהן משום כלאים. (4) אמר רב פפא:⁵ הני צררי (בגד כלאים שצוררים בו דברים) - דפשיטי (שצוררים בו מעות), אין בהם משום כלאים (מותר לתתן בחיקו, שהמעות מקשין אותו ואינו מחמם). דבזרני (שצוררים בו זרעים), יש בהם משום כלאים (ואסור לתתן בתוך חיקו). (2) רב אשי אמר: אחד זה ואחד זה אין בהן משום כלאים, לפי שאין דרך חימום בכך.

שיטות הראשונים

אפילו י' מצעות וכלאים תחתיהם, אסור לישן עליהם: דעת ר"ש, רשב"א, ור"ן, שמדובר בכלאים שדרכם להעלותם עליו. ובזה חששו שמא יעלנו עליו, ואפילו מפסיק טובא.⁶ ודעת הרמב"ם שגם בהפסק י' מצעות, הטעם הוא שמא תכרך נימא על בשרו. ואע"פ שמפסיקים כמה בגדים, ואין יכול ליכרך על בשרו, וגם הוא מדברים שאין דרכן בהעלאה, לא פלוג רבנן ואסרו בכל גווני. וכן פסק השו"ע.⁷

¹. ויקרא, פרשת קדושים, יט, יט.

². מקבל טומאה, ולא עשאוהו כאחת ממחיצות הבית שאינן מקבלות טומאה. רש"י.

³. מתעטף בשוליו, לפיכך יש תורת כלי עליו, וכיון דמתחממים כנגדו, אסור לעשותו כלאים. רש"י.

⁴. ראיתי בתשובת הגאונים, שרגילין ללבשן תחת מנעליהן, וטולין עליהם עור של תיישים מעובדין תחת קרקעיתן, וכנגד העקב של רגל יש עושין אותן של צמר, וקורין אותן נמטי. רש"י.

⁵. הגירסה שלפנינו (דפוס וילנא) רבא. ובה"ג ורא"ש גרסו: רב פפא. וכן הוא בכת"י. ראה דק"ס.

⁶. אבל אין הטעם משום שמא ייכרך לו נימא, שכיון שמפסיק לא שייך חשש זה.

⁷. יו"ד שא"א. והגר"א (שנו"א כלאים טב), נקט כר"ש ורשב"א. מקורות: רש"י (ד"ה שמא תכרך. כן ביאר בדבריו הר"ן). רמב"ם (הל' כלאים י"ב). ר"ש (כלאים טב). ר"ן (ביצה ז א ברי"ף, ד"ה גמ' למימך).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

האם מותר לעשות וילון מכלאים: אמרין בגמרא מפני מה אמרו וילון טמא, מפני שהשמש מתחמם כנגדו. רש"י פירש, מתעטף בשוליו, וכיון דמתחמם כנגדו, אסור לעשותו כלאים. וכן פסקו רמב"ם ורא"ש, שאסור לעשות וילון רך מכלאים. ודעת תוספות דלא אמרו בוילון אלא שהוא טמא, אבל אין בו משום כלאים. והשו"ע פסק כרמב"ם ורא"ש.⁸

הני צררי: רבינו ירוחם והטור פסקו כרב פפא, דפשיטי אין בהם משום כלאים, דביזרני יש בהם.⁹ אבל הרי"ף ורמב"ם פסקו כרב אשי, שאחד זה ואחד זה אין בהם משום כלאים, שאין דרך חימום בכך. וכן פסק השו"ע.¹⁰

כרים וכסתות: אמרין, נמטא גמזא דנרש, שריא (לבד קשה מותר לשיבה, שאינו מחמם). ובפרק בתרא דמסכת כלאים (מ"ב) תנן, הכרים והכסתות אין בהם משום כלאים, ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהם. וכתבו ר"ש, רא"ש, וסמ"ג, דאיתמר עלה בירושלמי (כלאים ט"א) הדא דתימא בריקן, אבל במלא אסור (אע"פ שאינו נוגע). (ומה שמותר בריקן) בנתון על גב מסטווא (כמו איצטבא, שהיא קשה). אבל בנתון על גב המיטה (שהיא רכה), אפילו ריקן אסור. ופירש הרא"ש (האיסור במלא, או בנתון ע"ג המיטה) לפי שנכפף תחתיו ונכרך על בשרו. והרמב"ם השמיט דברי הירושלמי. והשו"ע פסק כר"ש ורא"ש.¹¹

שולחן ערוך

(אורח חיים, הלכות יום טוב, סימן תקט"ז)

ג. משלחים כלים אף על פי שאינם תפורים, שהם ראויים לשען עליהם, ואפלו יש בהם כלאים, אם הם קשים...

(יורה דעה, הלכות כלאי בגדים, סימן שא)

א. מתר מן התורה לישב על מצעות של כלאים, שנאמר: לא יעלה עליך (ויקרא יט"ט) אבל אתה מצינו תחתיה. הגה: וכן מתר להעלותם עליו שלא בדרך חמום, כגון לפרס עליו אהל של כלאים (טור). וכן לפרס בגד כלאים על גיגית שרוחץ בה, כדי להעמיד החם (מרדכי פ"ק דביצה ובהגהות אשרי שם), דאינו אסור אלא דרך לבישה, או להעלותם עליו דרך חמום. ומדברי סופרים, אפלו עשר מצעות זו על גבי זו והתחתון שבהם כלאים, אסור לישב על העליון, שמא תכרך נימא על בשרו.

במה דברים אמורים? ברפין, כגון יריעות ושמלות; אבל כרים וכסתות שהם קשים וליכא למיחש שמא תכרך נימא עליו, מתר לישן עליהם ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהם.

במה דברים אמורים? קשהם ריקנים ונתונים על גבי אצטבא של עץ או של אבן, אבל אם הם מלאים, או אפלו ריקנים אם הם נתונים על גבי מטה או על גבי תבן, אסור, לפי שנכפף תחתיו ונכרך על בשרו...

יא. וילון, אם הוא רך, אסור לעשותו מכלאים, מפני שהשמש מתחמם בו לפעמים. ואם היה קשה, מתר. הגה: אבל פרקת שלפני ארון הקדש, או המפות שפורסין בארון או סביב התורה, מתר להיות מכלאים. (שם בהגהות אשרי).

יג. ערדילרין (פרוש כלי שלובשין אותו תחת המנעל, ויש שעושין אותו של צמר כנגד העקב, אין בהם משום כלאים, דקשין הו) (מפירוש רש"י בשם תשובת הגאונים) אין בהם משום כלאים. הגה: מנעל שהוא כלאים ואין לו עקב, מתר ללבשו, שעור הרגל קשה ואינו

⁸ יו"ד שא, יא. מקורות: רמב"ם (הל' כלאים י"ד). רא"ש (סי' כה; אמנם ראה שו"ת כלל ב, סי' ו). תוספות (ד"ה מפני).

⁹ ותמה עליהם הב"י, למה לא פסקו כרב אשי דבתרא הוא. וכתב: ואפשר שלא היו כתוב בנוסחת גמרא דידהו דברי רב אשי, שהרי הרא"ש (בפרק ט דנדה, הל' כלאי בגדים, סי' כ) לא הביא אלא דברי רב פפא לבד. אבל יש לתמוה על הרא"ש, שהוא עצמו כתב בסוף פרק קמא דיום טוב (סי' כה), דאף צררי דבזרני אין בהם משום כלאים לפי שאין דרך חימום בכך.

¹⁰ יו"ד שא, יד. מקורות: רמב"ם (הל' כלאים י"ט). רא"ש (סי' כה; וראה נדה, פ"ט, הל' כלאי בגדים, סי' כ). רבינו ירוחם (תולדות אדם וחווה, נתיב יט, חלק ב).

¹¹ יו"ד שא, א. מקורות: רמב"ם (הל' כלאים י"ג). ר"ש (כלאים ט"ב). רא"ש (נדה פרק האשה, הל' כלאי בגדים סי' ח). סמ"ג (לאוין רפג).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

נהנה כשאר עור הגוף (טור).

יד. אין אסור משום כלאים אלא בגדים שהן דרך חמום, כגון הכתנת והמצנפת והמכנסים והאבנט והשמלה ובגדים שמחפין בהם השוקים ואת הידים וכיוצא בהם, אבל צלצלים קטנים שעושים אותם העם בבית יד שלהם לצרר בהם מעות או תבלין, וסמרטוט שמניחים עליו רטיה, או מלוגמא או אספלנית וכיוצא בהם, הרי אלו מתרים אף על פי שבשרו נוגע בהם, שאין דרך חמום בכה. ציץ של עור או משי וכיוצא בהם שתלה בה חוטי צמר וחוטי פשתן מדלדלים על פני האדם כדי להפריח הזבובים, אין בו משום כלאים, שאין דרך חמום בכה.

הדרן עלך ביצה

פרק שני

טעם תקנת עירוב ומקורו בתורה

(ט"ו ב') משנה: יום טוב שחל להיות ערב שבת, לא יבשל בתחילה מיום טוב לשבת (להיות תחילת בישולו ועיקרו של הבישול ביום טוב לשם שבת). אבל מבשל הוא ליום טוב, ואם הותר, הותר לשבת. ועושה תבשיל (לשם עירוב) מערב יו"ט, וסומך עליו לשבת.

(ומברר) מנא הני מילי?¹²

אמר שמואל: דאמר קרא¹³ "זכור את יום השבת לקדשו", (אין זכירה אלא בדבר המשתכח) זכרהו מאחר שבא להשכיחו.¹⁴

מאי טעמא (למה תיקנו עירוב¹⁵)?

אמר רבא: כדי שיברור מנה יפה לשבת, ומנה יפה ליום טוב (מתוך שמערב, זוכר את השבת ואינו מכלה את הכל ליו"ט, ובורר מנה לזה ומנה לזה).

רב אשי אמר: כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת (אלא אם כן התחיל מבעוד יום, שאינו אלא כגומר והולך), קל וחומר מיום טוב לחול (שלגמרי אסור לאפות ולבשל).

¹² לאו דוקא מקראי יליף, דערובי תבשילין דרבנן, והכי קא מבעיא ליה: אהיכא אסמכוה רבנן. רש"י.¹³ שמות, פרשת יתרו, כח.¹⁴ כשבא יו"ט בערב שבת, קרוב שבת להשתכח מחמת יו"ט, שמרבה בסעודת היום ואינו מניח לשבת כדי כבודו, והזהיר הכתוב לזכרו. וכשמערב ערובי תבשילין נמצא שזכרו, שהרי אינו עושה אלא מחמת שבת. רש"י.¹⁵ קרא ודאי לאו בערוב משתעי, ולא ערוב משתמע מניה, ואסמכתא בעלמא הוא. וכי אתא קרא לקידוש היום אתא, כדתניא בפסחים (דף ק"ו א') זכרהו על היין, ועירוב מדרבנן, ומה ראו לתקן. רש"י.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

תנן: עושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת. בשלמא לרב אשי, דאמר (לכבוד יום טוב תקנוהו) כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת (אסור להתחיל בישולי שבת ביום טוב), היינו דמערב יום טוב, אין, ביום טוב, לא. אלא לרבא (דאמר כדי שיברור), מאי איריא מערב יום טוב? אפילו ביום טוב נמי (יעשהו לפני סעודת יום טוב, יש כאן זכירת שבת לברור מנותיו)!

אין הכי נמי, אלא גזרה שמא יפשע (ישכח ולא יערב משום דטריד).

ותנא מייתי לה מהכא: ⁴⁶ "את אֶשֶׁר תֹּאפּוּ אִפּוֹ" וְאֶת אֶשֶׁר תִּבְשְׁלוּ בַשָּׁלוֹ" - מכאן אמר רבי אליעזר: אין אופין אלא על האפוי (בחמישי בשבת), ואין מבשלין אלא על המבושל. מכאן סמכו חכמים לעירובי ⁴⁸ תבשילין מן התורה.

שיטות הראשונים

האופה מיום טוב לחול: דעת רבה (פסחים מ"ו ב') דלא עבר איסור תורה, ואינו לוקה, דאמרין הואיל. ⁴⁹ וכוותיה פסקו **רוב הראשונים**. ודעת רב חסדא דלוקה, דלא אמרין הואיל. וכן פסקו **רבינו אפרים, רז"ה, ותוספות**. ²⁰

התוקף של איסור בישול מיום טוב לשבת: בגמרא **בפסחים** מתבאר, דמשום עירובי תבשילין לא שרינן איסורא דאורייתא, ועל כרחך דבישול מיו"ט לשבת מותר מהתורה. לרבה, משום הואיל (ואף מיום טוב לחול). ולרב חסדא, משום שמהתורה צרכי שבת נעשים ביום טוב.

דעת **רמב"ם**, שהאיסור לאפות ולבשל מיום טוב לשבת הוא מדברי סופרים (שלא יבוא לבשל מיום טוב לחול). ²⁴ והבינו **סמ"ג והגמ"י** בדעתו, שאפילו במבשל סמוך לחשיכה, דליכא הואיל. ²² ודעת **תוספות** שאסור מן התורה, מטעם הכנה דרבה. ²³

⁴⁶ שמות, פרשת בשלח, טז, כג.

⁴⁷ הוה ליה למכתב היום אפו ובשלו, אלא רמז הוא, שיש לך יום ששי שאין אופין לצורך מחר.

⁴⁸ כתב הרמב"ם (הל' שביתת יום טוב ו, ב): "וְלִמָּה נִקְרָא 'עֲרֹב'? שֶׁקָּשָׁם שֶׁהָעֲרֹב שְׁעוֹשִׁין בְּחִצְרוֹת וּבִמְבֹאֵת מְעַרְבֵי שֶׁבֶת מְשֻׁם הַכֹּר, כְּדִי שֶׁלֹּא יַעֲלֶה עַל דַּעְתָּן שֶׁמִּתֵּר לְהוֹצִיא מִרְשׁוֹת לְרִשְׁוֹת בַּשָּׁבֶת, כִּי זֶה הַתְּבַשִּׁיל מְשֻׁם הַכֹּר וְזִקְרוֹן, כְּדִי שֶׁלֹּא יִדְמוּ וְיִחְשְׁבוּ שֶׁמִּתֵּר לְאֲפֹת בְּיוֹם טוֹב מֵהָשָׁאֵל וְנֶאֱכָל בּוֹ, וְלִפְיֵךְ נִקְרָא תְּבַשִּׁיל זֶה 'עֲרֹבִי תְּבַשִּׁילִין'. וְבִיאר הַרֵב הַמְּגִיד שֶׁלְּדַעַת הַרְמַבְ"ם עֵיקַר מַלֵּת עֲרֹב נִאֲמָרָה גְּבִי חֲצִירוֹת וְהוֹשָׁאֵלָה לְתַחֲמוּמִין וְלְתַבְשִׁילִין, לִפִּי שֶׁאֵף הֵן נַעֲשִׂין בְּאוֹכֵל. וְהִרָאב"ד (בַּהֲשָׁגוֹת) כָּתַב שֶׁאֵינוֹ כֵּן, אֲלֵא שֶׁהוּא מְעַרְבֵי צִרְכֵי שֶׁבֶת עַל יוֹם טוֹב, לַעֲשׂוֹתָן יָחַד. וְאִפְשָׁר שֶׁאֵף בְּתַחֲמוּמִין יֵאמָר כֵּן, שֶׁהוּא מְעַרְבֵי תַחֲמוּמִין שֶׁלֹּא הֵיךְ לֵיכָר, עִם הַתַּחֲמוּם שִׁיכּוֹל. וְנִכּוֹן הוּא. ע"ל.

⁴⁹ וכתבו תוספות (פסחים מ"ו ב', ד"ה רבה) דאם אופה סמוך לשקיעת החמה שאפילו יבואו אורחים אין שהות ביום לאוכלו, אף לרבה לא אמרין הואיל.

²⁰ מקורות: רוב הראשונים, סיעה א' - רי"ף (ביצה י ב בדפיו; פסחים טו א בדפיו). רמב"ם (הל' שביתת יום טוב, א, טו). עיטור (עשרת הדיברות, הל' יום טוב, מחלוקת יד). סמ"ג (לאוין עה). ראב"ה (ביצה סי' תשנה). רמב"ן (פסחים, מלחמות, יד ב ברי"ף). רשב"א (עבוה"ק ב"א, עמ' קד). רא"ש (ביצה ב, טו; פסחים ג, ו). מהר"ם חלואה (פסחים מ"ח א', ד"ה ולענין). סיעה ב' - רבינו אפרים (הו"ד ברמב"ן). רז"ה (מאור פסחים, טו א ברי"ף). תוספות (ביצה ב' ב', ד"ה והיה).

²¹ וכפי שאומרת הגמרא פרק אלו עוברין (פסחים מ"ו ב'), מדאורייתא צרכי שבת נעשים ביום טוב, ורבנן הוא דגזרו ביה, גזירה שמא יאמרו אופין מיו"ט לחול. וכיון דאצרכוהו רבנן עירובי תבשילין, אית ליה היכרא. ואע"פ שהגמרא אומרת כן למאן דלית ליה הואיל, הבין הרמב"ם שגם מאן דאית ליה הואיל, סובר כן, דבהא לא פליגי. ב"י (תקצ"א).

²² ואין לאסור משום הכנה דרבה, או משום שסובר הרמב"ם שאיסור הכנה דרבנן. או שסובר כדעת רבינו יצחק בר' אשר (בתוספות עירובין ל"ח א', ד"ה משום) שאיסור הכנה הוא רק כשהוא מכין דבר שאינו ראוי היום ליהנות בו, כגון קניית שביטה שהוא צורך מחר,

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

ודוקא כגון שאינו יכול ליהנות ממנה ביום טוב (כגון סמוך לחשיכה), דליכא למימר הואיל.²⁴

האם ניתן להניח עירוב קודם ערב יו"ט שבא להתיר לבשל בו: בגמרא נחלקו רבא ורב אשי בטעם שתיקנו חכמים עירוב תבשילין.²⁵ **הרא"ש ורבינו ירוחם** כתבו דנפקא מינה, דלרבא צריך לערב דוקא בערב יום טוב, כדי שיברור מנה יפה לשבת, ולרב אשי יכול לערב אפילו קודם ערב יום טוב.²⁶ **והמרדכי בשם הירושלמי, והגהות מיימוניות** כתבו, דעירוב שהניח בערב יו"ט ראשון דסוכות, מועיל גם לימים טובים אחרונים.²⁷ **והכלבו** כתב בשם **רבינו נתנאל**, שאף לדעת רב אשי מצותו להניחו דוקא בערב אותו יום טוב שבא להתיר ולבשל בו.²⁸ **והשו"ע**²⁹ פסק לכתחילה להחמיר, ובדיעבד להקל.

האם יכול להכין לשבת מיום טוב ראשון (שחל בחמישי) על סמך העירוב: כתב **הרא"ש**, שני ימים טובים שחלו להיות חמישי וששי, אין לשחוט ביום הראשון לצורך השבת, אף על פי שעירב, וכן כתבו **בעל העיטור, רבינו ירוחם, והר"ן** בשם **רבינו אפרים**. וכן פסק **השו"ע**^{30, 31}.

וכגון ביצה שנגמרה היום שלידתה למחר. או כמו שכתבו התוספות (ביצה ב' ב', ד"ה והיה), דכל דבר אפוי ומבושל לא שייך ביה הכנה, שאינו מחוסר רק תקון בעלמא, דמעיקרא הוה חזי ליה; רק גבי ביצה שהוא דבר חדש שלא היתה בעולם, ולא היתה ראויה כלל מעיקרא.

²³ דדוקא למאן דלית ליה הואיל, אמרינן בפסחים דמדאורייתא צרכי שבת נעשים ביום טוב. אבל לרבה, לא שאני ליה בין מיו"ט לשבת, למיו"ט לחול.

²⁴ ולענין הלכה, בביה"ל (תקכזא, ד"ה ועל ידי עירוב) כתב לכתחילה לחשוש לדעת תוספות ודעימיה, שכאשר לא שייך היתר הואיל, כגון סמוך לחשיכה, אין לבשל ביו"ט לצורך שבת. אבל בשעת הדחק, כדאי הם רבותינו הראשונים (רמב"ם ועוד) לסמוך עליהם. עיי"ש. מקורות: רמב"ם (שביתת יום טוב ו,א). תוספות (פסחים מ"ו ב', ד"ה רבה; ה"ד בהגהות מיימוניות וסמ"ג). הגהות מיימוניות (שביתת יום טוב ו,א, אות א). סמ"ג (לאוין ס' עה).

²⁵ לדעת רבא העירוב הוא לכבוד השבת, שיברור מנה יפה לשבת. ולדעת רב אשי העירוב הוא לכבוד יום טוב, שיאמרו אין אופים מיום טוב לשבת, ק"ו מיום טוב לחול.

²⁶ ויום טוב של סוכות שחל להיות בחמישי בשבת (ויו"ט שני של גלויות חל בשישי) יכול לערב ערב יום טוב עירוב אחד לשבת זו ולשבת הבאה. רא"ש.

²⁷ והוסיפו, ובלבד שיאמר בפירוש עד מוצאי יום טוב האחרון. עוד כתב הגהות מיימוניות בשם ראב"ה, שלהניח ביום טוב אחד שיועיל בכל ימים טובים שבאותה שנה - לא. ולא דמי לעירובי חצירות שמניח בפעם אחת לכל שבתות השנה, משום דהכא הוי טעמא כדמפרש רבא כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום טוב, ואי מקדים לערב כולי האי אין לך שכחה גדולה מזו.

²⁸ דאין לשנות מנהג ערב יום טוב בלא ראייה ברורה! ואין לנו אלא לשון משנתינו: עושה אדם עירובי תבשילין מערב יום טוב וסומך עליו לשבת. וגם הברייתות והתלמוד כך הוא. ועוד, כיון דאין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל, אין כבוד יום טוב בתבשיל שכבר עברה צורתו. ועוד האריך בטעמו של דבר.

²⁹ או"ח תקכז,יד. בב"י (מסקנתו) מבואר שאלו הן ג' דעות: (1) דעת הרא"ש, דהלכה כרב אשי, וא"כ אפילו מיו"ט אחד לכל ימים טובים שבשנה יכול לערב. (2) דעת מרדכי והגהות מיימוניות, דעירובי תבשילין של יום טוב ראשון, מועיל גם לאחרון, ובלבד שיאמר בפירוש עד מוצאי יום טוב האחרון. אבל להניח ביום טוב אחד שיועיל בכל ימים טובים שבאותה שנה, לא. (3) דעת רבינו נתנאל, עירוב תבשילין מועיל רק בערב אותו יום טוב. מקורות: מרדכי (ס' תרעב). הגהות מיימוניות (הל' שביתת יום טוב ו,ג, אות ב). כלבו (ס' נט). רא"ש (ס' א). רבינו ירוחם (נתיב ד, ח"ג). מאירי (ט"ו א', ד"ה ובגמרא שאלו).

³⁰ דין זה אינו דינא דגמרא, ואמרוהו הראשונים מסבא. ובטעם הדבר, הובאו שתי דעות בראשונים. ברשב"א וברא"ש הוזכר הטעם שבזמנינו שאין מקדשים על פי הראיה, ודאי יום ראשון עיקר ויו"ט שני אינו אלא משום גזרת שמדא (כמבואר בגמרא לעיל, ד' ב', וזהו במנהג אבותיכם בידיכם, זימנין דגזרו המלכות גזירה ואתי לאקלקולי). וכיון שאפשר לו לשחוט בשני, שהוא כחול, למה ישחוט בראשון, שהוא ודאי קודש. ובעל העיטור, ריב"ש, ור"ן ביארו, משום דשבת קרובה התירו ע"י עירוב, שבת רחוקה לא התירו. מקורות: רא"ש (שו"ת, כלל כג ס' ח). רבינו ירוחם (נתיב ד, ח"ג) בשם המפרשים. ר"ן (ט ריש עמוד ב ברי"ף). ספר העיטור (ח"ב, הל'

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

עירוב תבשילין בספק חשיכה: בסוף פרק במה מדליקין (שבת ל"ד א'), אהא דתנן ספק חשכה מערבין, אקשינן רישא אסיפא, ושנינן כאן בעירובי חצירות כאן בעירובי תחומין.³² וכתב המרדכי, הוא הדין עירובי תבשילין, ספק חשכה, מערבין. וכן פסק הרמ"א.³³

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות יום טוב, סימן תקכז)

א. יום טוב שחל להיות בערב שבת, לא יבשל בתחלה לצורך שבת בקדירה בפני עצמה, אבל מבשל הוא כמה קדרות ליום טוב ואם הותר, הותר לשבת; ועל ידי ערוב, מבשל בתחלה לשבת. (פי' ענין הערוב הוא שיבשל ויאפה מיום טוב לשבת עם מה שבשל ואפה כבר מערב יום טוב לשם שבת, ונמצא שלא התחיל מלאכה ביום טוב אלא גמר אותה). הגה: ומתיר להניח ערוב זה אפילו ספק חשכה (מרדכי סוף פרק במה מדליקין).

יג. אף על פי שהניח ערוב אינו יכול לבשל מיום טוב ראשון לשבת.

יד. אם הניח הערוב על דעת לסמוך עליו כל זמן שיהיה קיים, אפילו ליום טוב אחר, לכתחלה לא יסמוך עליו ליום טוב אחר, אבל בדיעבד יכול לסמוך עליו.

אכילה ושתייה ולימוד ביום טוב, והלוואות לצורך החג

(ט"ז ב') **תניא:** רבי אליעזר אומר: אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה, או יושב ושונה. רבי יהושע אומר: חלקהו, חציו לה' וחציו לכם.

אמר רבי יוחנן: ושניהם מקרא אחד דרשו; כתוב אחד אומר³⁴ "עצרת לה' אלהיך" וכתוב אחד אומר³⁵ "עצרת תהיה לכם". הא כיצד? רבי אליעזר סבר, או כולו לה' או כולו לכם. ורבי יהושע סבר, חלקהו חציו לה' וחציו לכם.

יום טוב, מחלוקת יד. רשב"א (שו"ת ח"א סי' תרפה. עיי"ש שהסתפק. וכתב הב"י, דמכל מקום נקטינן ככל הנך רבוותא דפשיטא להו דאסור). ריב"ש (שו"ת, סי' רנד).

³¹ ולגבי ראש השנה, קיימא לן דשני ימי ראש השנה, קדושה אחת היא (ראה לעיל ד' ב', ו' א', עירובין ל"ט א' ועוד). ונחלקו הראשונים (גבי עירובי תחומין), אם רק לחומרא, או אף לקולא. ונפק"מ גם בנידון דידן. וראה להלן, גבי אין אופין מיום טוב לחבירו (י"ז א', סוגית ריבוי בשיעורים) בהרחבה, דהשו"ע פסק לגבי עירובי תחומין כרמב"ם, אף לקולא, ואילו לגבי איסור לאפות מיום טוב לחבירו, פסק רק לחומרא (ואף בראש השנה אין אופין מיום ראשון לשני). ועיי"ש מש"כ, דלמג"א האיסור לאפות מיו"ט לחבירו הוא אף לרמב"ם. אמנם הגר"א חלק עליו, ודעתו, שלפי הרמב"ם אף אופין מיום ראשון של ראש השנה לשני, ולזה דעתו נוטה להלכה. וגם כאן יוכל לשחוט ביום הראשון של ראש השנה לצורך השבת.

³² בעירובי תחומין תיקון מעליא, דאסמכוה רבנן תחומין אקראי. ואפילו למאן דאמר תחומין דרבנן, כדאמרינן בעירובין (נ"א א'), ילפינן מקום ממקום, ומקום מניסה כו'. אבל עירובי חצרות, חומרא בעלמא הוא, ולא מיקרי שביתה מעלייתא, וספיקא דבין השמשות שפיר דמי. רש"י.

³³ או"ח תקכז, א (וכן כתב הב"י שפשוט הוא). מקורות: מרדכי (שבת סי' רצ).

³⁴ דברים, פרשת שופטים, טז, ח.

³⁵ במדבר, פרשת פנחס, כט, לה.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

כתוב בספר 'נחמיה', שאמר נחמיה לעם, ביום טוב דראש השנה: "...לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו
כי קדוש היום לאדנינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעצכם".³⁶

מאי "כי חדות ה' היא מעצכם"? אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר ברבי שמעון: אמר להם הקב"ה לישראל: בְּנִי,
לוו עלי וקדשו קדושת היום, והאמינו בי ואני פורע.

(ט"ז א') תני רב תחליפא אחוה דרבנאי חוזאה: כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכפורים
(ויש לו להיזהר מלהוציא הוצאה מרובה. שלא יוסיפו לו שכר למזונות, אלא מה שפסקו לו). חוץ מהוצאת שבתות והוצאת
ימים טובים, והוצאת בניו לתלמוד תורה. שאם פחת פוחתין לו (כלומר, ממציאים לו שכר מועט), ואם הוסיף מוסיפין
לו.

שיטות הראשונים

כל מזונותיו של אדם קצובים וכו' חוץ מהוצאת שבתות וכו': כתב הריטב"א דלאו דוקא הוצאת שבתות וימים
טובים, דהוא הדין לכל הוצאה של מצוה, אלא נקט הני דרגילי ושכיחי.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות יום טוב, סימן תקכט)

א. מצות יום טוב לחלקו חציו לבית המדרש וחציו לאכילה ושתיה. ואל יצמצם בהוצאת יום טוב, וצריך לכבדו ולענגו
כמו בשבת...

³⁶ כאן בגמרא יש דיון מאי "לאין נכון לו"? ושתי לישנות, האם מי שהיה לו להניח עירובי תבשילין ולא הניח, פושע הוא, או לא, ויובאו
הדברים להלן, ט"ז ב', בסוגיית עירוב תבשילין עבור אחרים.